

Suomen mallin murros, menestys ja tulevat haasteet

Johanna Kallio: *VTM, tutkija, sosiaalipoliittikan laitos, Turun yliopisto*

Saari, Juho (toim.): *Suomen malli – murroksesta menestykseen? Yliopistopaino, Helsinki. 2006, 378 s.*

Teoksessa tarkastellaan Suomen mallia, sen murroksia sekä mahdollista menestystä 1990-luvun lopussa ja 2000-luvun alussa. Niitä analysoidaan julkisen vallan instituutioiden ja poliittisen päätöksenteon näkökulmista. Kirjan kohteena ovat julkisen sektorin politiikat sekä niiden väliset ja sisäiset mekanismit, jotka osaltaan selittävät Suomen hyvää menestystä kansainvälisissä vertailuissa. Teoksessa pohditaan menestyksen syiden lisäksi Suomen malliin kohdistuvia tulevia haasteita.

Kirjassa tarkastellaan kuutta politiikkalohkoa, joista politiikkasektoreita ovat talous-, työllisyys-, koulutus- ja sosiaalipoliitikat. Näiden lisäksi analysoidaan tietoyhteiskunta- ja kestävä kehityksen politiikkoja. Lohkot muodostavat kirjassa kuusi lukua, jotka noudattavat lähes samanlaista rakennetta. Niissä tarkastellaan aluksi historiaa, sitten institutionaalista rakennetta, eurooppalaistumista ja lopuksi perehdytään tulevaisuuden haasteisiin.

Kirjan tarkoitus ja kysymyksenasettelu ovat haastavia. Teos on kirjoitettu aiheeseen johdattelevaksi käsikirjaksi, jonka ote on kuvaileva. Näin ollen kirjan alussa esitetyt kysymykset ovat perustellusti laajoja. Teoksessa kuvataan Suomen mallin kehitystä viime vuosisadan alusta nykypäivään asti erilaisten niin kansallisten kuin kansainvälisten asiakirjojen ja tilastojen valossa. Pyrkimys on löytää pitkän ajanjakson trendejä ja murroskohtia. Toisaalta teoksessa keskitytään erityisesti laman jälkeiseen aikaan ja tulevaisuuden näkyymiin.

Juho Saari on toimittamisen lisäksi kirjoittanut ison osan kirjan tekstistä. Luvut 1–3 ovat hänen käsialaansa. Nämä osiot pohjustavat tulevia eri politiikkalohkoja käsitteleviä lukuja. Ensimmäisessä luvussa käydään läpi kirjan tarkoitus, kysymyksenasettelu sekä teoreettiset lähtökohdat. Toisessa luvussa tarkastellaan monipuolisesti Suomen mallia erilaisissa kansainvälisissä vertailuissa. Tämä osio herättää lukijan esittämään kysymykset: Miksi Suomen malli sijoittuu niin monissa vertailuissa suhteellisen hyvin? Mitkä tekijät voisivat selittää mallimme menestystä kansainvälisissä indekseissä? Kolmannessa luvussa tarkastellaan puolestaan Suomen mallin institutionaalista rakennetta, instituutioiden muutosta sekä muutosta selittäviä tekijöitä. Osio saattaa lukijan instituutioihin liittyvien perusteorioiden ääreen. Luvun sisältö on tärkeä, koska teos on laadittu oppikirjaksi sosiaali- ja taloustieteisiin.

Eri politiikkalohkoja käsittelevistä luvuista vastaavat kirjan toimittajan lisäksi Petri Böckerman, Jaakko Kiander, Matti Sihto, Osmo Kivinen, Antti Kasvio sekä Sauli Rouhinen. Lukujen samankaltainen rakenne auttaa lukijaa saamaan kiinni monen politiikkalohkon monimutkaisesta vyyhdestä. Lisäksi yhtenäinen rakenne auttaa lukijaa tarkastelemaan eri lohkoja samasta muutoksen ja murroksen näkökulmasta käsin. Valitettavasti kirjassa ei tarkastella erikseen terveyspolitiikkaa. Se on sisällytetty teoksessa sosiaalipoliittikkaa käsittelevään osioon ja tästä syystä sen analysointi jää vähäiseksi.

Myös kirjan viimeisestä luvusta vastaa kirjan toimittaja. Päätösluku vetää yhteen eri politiikkalohkoja käsitelleet osiot. Siinä noustaan yleisemmälle tasolle ja tarkastellaan Suomen mallia kokonaisuutena. Vaikka pidän päätöslukua onnistuneena, jää lukijalle kuitenkin osa kirjan alussa esitetyistä kysymyksistä avoimeksi. Mitkä kaikki tekijät selittävätkään Suomen mallin kansainvälistä menestystä? Tämä ei välttämättä tarkoita

Työurien pidentäminen – mahdollista vai ei?

sitä, että kirja ei olisi vastannut tarkoitustaan, vaan laajuutensa takia lukija joutuu haastavan tehtävän eteen. Teos on pitkä, mistä johtuen olisi hyvä esittää teoksen pääkohdat tiivistetysti kirjan viimeisillä sivuilla.

Kirja on laaja, mutta juuri se tekee teoksesta mielenkiintoisen. Oppikirjana teos antaa eväitä tarkastella Suomen mallia laajana, monia eri poliittikalohkoja sisältävänä kokonaisuutena. Vaikka kirjan tarkoituksena on etsiä syitä Suomen menestykselle, käsitellään teoksessa ansiokkaasti myös Suomen malliin liittyviä puutteita sekä tulevaisuuden uhkia. Lisäksi kritisoidaan Suomen mallin kyseenalaisia kehityssuuntia kuten sosiaalipoliittisten ajattelumallien muutosta. Kirjan mukaan myös tulevaisuudessa oikeudenmukaisuus tulisi olla sosiaalipolitiikan lähtökohta, eikä vain hyvinvoinnin ja kansantalouden kasvattaminen ottamatta kantaa niiden jakamiseen. Suosittelemme teosta kaikille aiheesta kiinnostuneille. Sillä on annettavaa niin alan perus- kuin jatko-opiskelijoillekin.

Anu Polvinen: *YTM, tutkija, Eläketurvakeskus*

Julkunen, Raija & Pärnänen, Anna: *Uusi ikäsopimus. SoPhi 100. Jyväskylän yliopisto. 2005, 279 s.*

Eläkkeelle siirtymisen myöhentäminen on nousut suomalaisen yhteiskuntapolitiikan tärkeäksi tavoitteeksi viime vuosina. Raija Julkunen ja Anna Pärnänen Uusi ikäsopimus -tutkimus analysoi tätä tavoitetta ja sen saavuttamisen edellytyksiä. Tutkimuksessa pohditaan, tuetaanko työyhteisöissä ikääntyneiden työssä pysymistä vai rakennetaanko työpaikoilla toiminta nuoren työvoiman varaan. Kirja on osa Suomen Akatemian Ikääntymisen tutkimusohjelmaa Ikä, työ, sukupuoli – ikääntymisen hallinta viimeisinä työvuosina. Kriittisinä tarkastelukulmina työnteon varhaisen lopettamisen ja pitkien työurien kannalta pidetään työnantajien ikäsyRJintää ja työntekijöiden eläkehakuisuutta.

Julkunen ja Pärnänen tutkimuksen ensimmäiset luvut keskittyvät kuvaamaan Suomessa toteutettua ikäpolitiikkaa ja sen suunnanmuutoksia 1980–1990-lukujen taitteesta nykypäiviin. Kirjoittajat pohtivat uudistuspolitiikkaa ja sen tavoitteita: työurien pidentämistä ja näin ollen eläkkeelle siirtymisen myöhentämistä. Kirjassa tarkastellaan uudistuspolitiikan mahdollisuuksia ja rajoja, kuten asenteiden muuttamista entistä suopeammiksi ikääntyneiden työssäkäyntiä kohtaan. Tutkimukselle luodaan pohjaa kuvaamalla graafisten kuvien avulla muun muassa ikärakenteen muutosta sekä muutosta ikääntyneiden työllisyysasteissa sekä Suomessa että muualla EU-maissa. Uudistuspolitiikkaa tarkastellaan myös ikääntyneiden työkyvyn, työhalujen ja sekä työnantajien ja yritysjohton asenteiden näkökulmasta.